

▮ Németh Ákos

Partizán- vadászok

— Világosan meg van írva, bárki olvashatja — mondta a hadapród őrmester.

A tizedes falusi ember volt, becsületes kereszténynek tartotta magát, és azt gondolta, amit tenni fognak, nem becsületes keresztény dolog. Vagy ha keresztény dolog, végül is a hadapród őrmester tanult fiú, akkor valami szektás, valami gyanús, teste-lelke nem kívánta, ami jön. Az örvezető viszont, harmadik társuk, fiatal csepeli gyerek különben, olyan idős talán, mint a hadapród őrmester, az nagyon is várta, mi lesz ebből.

Hát ugyan mi lenne.

— Vajon nem szolgálatra rendelt szellemek-e ezek, akiket azokért küldtek szolgálatra, akik örökül veszik majd a megváltás művét? Ez van megírva, olvashatod — ezt mondta a hadapród őrmester, és a szemüvegét tisztogatta, mint mindig, ha izgatott volt. Szép, fémkeretes szemüvege volt.

A tizedes undorodott tőlük, és elhatározta, olajra lép az első adandó alkalommal. Valami ürüggyel olajra lép, és visszamegy a körletbe, ennél bármi jobb.

Partizánt kísértek. Egy fiatal nő volt, az egyik környékbeli faluból, nagyon szép, szőke nő. Még fiatalabb is, mint a hadapród meg az őrvezető. És nagyon szép lány volt, nyilván ez kellett fel az őrvezető érdeklődését. Ritkán is láttak nőt errefelé, elbújtak előlük.

Szóval hát ő volt a partizán. Már hogy ebédet vitt az erdőre, az meg mit jelent? Ezt kérdezte az őrmester.

— Nos, mit? Hát hogy ebédet visz a szeretőjének, aki az erdőn bujkál. És miért bujkál valaki az erdőn? — kérdezte a hadapród őrmester, aki hittanokratónak készült valaha. Érettségije volt, és a főreálban hallgatott teológiát, a hajnali misére járt, míg a többiek aludtak. Szeretett kérdezni és a kérdéseire okos feleleteket kapni, ez megnyugtatta. A hadapród őrmester nyugtalan, ideges ember volt, kapkodva beszélt, ha valami felizgatta, sokára nyugodott meg. Az emberei igyekeztek, hogy ne izgassa fel magát, de hát ez hol sikerült, hol meg nem.

— Nos hát? — így a hadapród őrmester.

A tizedes, meglett ember, hallgatott. Az őrvezető így szólt viszont: — Mert hát partizán a szeretője, őrmester úr.

A tizedes hallgatott. Arra gondolt, talán csak a családjának vitt valamit a lány, talán előlük bújtak el valami erdei kunyhóba, átkozva őket, és várva a katonák továbbvonulását, talán csak főzni surrant haza a lány, vagy valami konyhaneműért. Aztán most tessék.

A cserépedényt mindjárt a földre borították, ki tudja, mi van benne. De hát nem volt benne semmi, illetve valami levesféle, az volt benne. A lány kapott egy pofont, ott mindjárt az úton, csak úgy megszokásból, bárha nem állt ellen, nem is szólt semmit. Csak úgy, a miheztartás végett. Nem is sírt különben. Nem értett semmit, egy hangot se tudott magyarul, így hát nem is szólt semmit. Sokan megtanultak eddigre pár szót magyarul pedig, az évek alatt, a környékbeliek közül, alkalmazkodó fajta voltak ezek, ahogy a tizedes látta, igyekeztek nem bajt kavarni, ismerte a fajtájukat, szorgalmas parasztok, nem bolsevikok ezek.

A házakban feszület lógott az ajtó felett.

— Majd most, majd most — mondta az őrmester, akit nem érdekelt, hogy szép-e vagy sem, akit kísérnek, hogy öreg-e vagy fiatal, férfi-e vagy nő.

Őt más érdekelte.

Istent kereste a hadapród őrmester, Istent, itt, a havas ukrán mezőn, szenvedélyesen kereste, és nem találta.

Az őrvezető viszont csak úgy, férfimódra méregette a szép lányt, és várta, mi lesz, mit enged az őrmester. Végtére az őrmes-

ter, ha már kitombolta magát és utálkozva hagyta el a haldoklót, mindent engedni szokott, illetve nem is látott már semmit a keserúségtől, nem érdekelte semmi. A halál angyalát kereste az őrmester, ezt kutatta. — Ahogy elszáll belőlük az élet — mondta. — Meg kell, hogy lássák!

Kell, hogy lássák.

Ez a pillanat érdekelte őt, ez éltette, ez hajtotta őt, vak szenvedéllyel kutatta, és nem lelte sehol.

— Angyal, angyal! — üvöltötte a hadapród őrmester éjszakánként, és arcra borult a hóban, a csillagfényes mezőn, így hívta, akit keresett, de az nem jött.

A katonái féltek tőle.

Hallgatták az izzásig fűtött dobkályhák mellől, a kis zsúpfedeles parasztházakból, ahonnan kizavarták az ukrán parasztokat, hogy keresi az angyalt a hadapród őrmester odakinn, hogy vonyít, mint egy farkas, fekszik a havon.

— Téboly — mondta a százados, aki unta az egészet, és egy Karády-lemezt hallgatott felhúzható gramofonon, mindig ugyanazt, és céltáblára lőtt eközben, amit az ajtóra erősített, és a legénye az ablakon járt ki-be, mert féltette az életét.

— Még ránk hozza a partizánokat — mondták a honvédek, az őrmester hallva az éjszakában.

De a hadapród őrmesterre vigyázott valaki odafenn, sose bántotta senki, ahogy magányosan kóborolt odakinn, sírva és átkozódva, könnyörogve és imádkozva térden, nem bántotta se farkas, se partizán. Pedig erre bőven járt mind a kettő féreg.

— Angyal! — hívta, de nem jött az angyal.

Az őrmester vezette a kihallgatásokat, ezek a kihallgatások rendre tébolyult véget értek, a kihallgató könyékig vérben ázva együtt üvöltött a kihallgatottal. Az volt az őrmester elmélete, hogy elnyújtja a haláltusát, hogy a pillanat, a megfelelő, a keresett pillanat, a nagy és egyedüli pillanat hosszabb legyen. — Hogy az esély nagyobb legyen — mondta mindig. A pillanat hosszú lett, de mindhiába. Az őrmester, aki érzékeny fiú volt, sírt a csalódástól. Féltrevonulva zokogott, odahagyta embereit a megkezdett munkát bevégzendő, amely már nem érdekelte, otthagya a mocskos birkahodályt, amit magának rendezett be a félelembé zuhant falu erdőszéli végén, ahonnan nem vezettek már csapások a hóban tovább. — Gyenge az idege neki — mondták rá az emberei, és bevégezték a munkát egyedül, ahogy tetszett nekik.

Pedig az őrmester hosszan kitarzott, hosszan kutatott a haldoklók szemében, melléjük térdelt, velük sírt. — Mit látsz — üvöltötte ukránul —, mit? Mondd! — És: — Lassan, lassan — csitította embereit. — Hát nem látod? Most jön el, most!

De az őrmester nem látott semmit. Sóhajjal nézte a paraszt véráztatta arcát, ha látta megtörni a tekintetét. — Ő látja, ő igen, én meg nem — mondta keserűen. — Nem adja meg magát nekem. — És az emberei tudták, hogy aznap éjjel megint az erdőt járja majd, ordítva és imádkozva, és walthertjével lövöldöz az ég felé.

Gondosan dokumentált mindent egy vérmocskos füzetbe, a perceket, mikor a halálnak jönnie kellett, mikor eljött, és mikor

elszállt, a kockás füzetben szaporodtak a strigulák, gyűlt a kutatás. — Téboly — mondta a százados, aki látta a füzetet egyszer, de nem nyitotta ki, mert fehér kesztyűben volt, fehér kesztyűben hallgatta Karádyt, míg a legénye a dobkályhát tömte, és a százados egy szép ukrán lánnyal táncolt, aki kicsit tudott már magyarul és jó élete volt, míg a százados meg nem unta, és a hodályba nem került, hogy az őrmester kutatása legyen, tétel a kockás füzetben.

A füzetbe szárnyas angyalt rajzolt a hadapród őrmester minden megfelelő pillanat mellé, az angyalokat ikonokról másolta, kifestette őket, égszínkék köpeny, ezüst szárny, a szeráfoknak hat szárnyat festett.

— Ez jobb, mint templomot égetni, gondolta az őrvezető.

Az a korszak is soká tartott, a templomégetős korszak, ahogy járták a falvakat, egy lángszórós szakasz, és lángra lobbantották a kis falusi templomokat, kék hagymakupolával, meg rózsaszín kupolával, a gyűjtogatásra szánt benzinnel takarékosan, hiszen a háború sokadik éve volt.

A falvak üresen fogadták, lakói nem várták be őket, csak egy-egy bolond öregembert találtak, aki nevetve bolyongott az üres utcán, csimbókos szakállal, meg olykor valami macskát a kerítésre szögezve, rajta felirat: *Meghaltok magyarok!* Magyarul, hiszen eddigre már egymás nyelvét megtanulták, legalább ennyire.

A nyáladzó öregember, a kínlódó macska mellett vonultak a templomkertbe, a keresztben gyakorolták a célba lövést, ha az őrmester nem látta éppen.

— Ezt még a bolsevikok se csinálták — súgta a tizedes, de nem tudta, keresztet vessen-e, mert hát egyrészt ortodox templomok ezek, bárha ezekben is Krisztust imádják, másrészt meg vajon mit is mond a liturgia templomgyűjtogatás esetére, ezt nem tudta a tizedes.

Rezgett a levegő az izzó hagymakupola felett, lángolt az ikonosztáz.

— Most, most! — kiáltotta az őrmester, szemüvegében szikrázott a lángoló fatemplom.

— Gyere, és lásd!

De nem jött az angyal, hogy a szörnyű munkát megtekintse.

A lángok a felhőket ostromolták, majd kihunytak, és az őrmester egy napon befejezte személyes hadjáratát.

— A test a lélek temploma — szólt, de az emberei nem értették még ekkor, nem értették, és nem is figyeltek rá mindig, csak az erdők felé figyeltek, ahol a pokol tanyázott, és ha susogott a lomb, megbénuultak a félelemtől.

De megértették hamarosan, és berendezték a birkahodályt, ahol új korszak vette kezdetét.

Megérkeztek a lánnyal a hodály elé. A lány kezében még mindig ott állt az üres cserépfazék.

— Őrmester úr, én elmehetek? Járőrben voltam az éjjel, tisztelettel — szólt a tizedes. — Mennék pihenni egyet.

— Menjél, fiam — szólt a hadapród, és a tizedes, aki az apja lehetett volna, elballagott, nem nézett hátra. Nős ember volt, a

többi nem érdekelte. Ezt mondta magában: nős ember vagyok, a többi nem érdekel. Nem rám tartozik.

Ropogott a hó a csizmája alatt, ezt hallgatták, ahogy távolodott, aztán ez a zaj is elhalt. Hárman maradtak.

— Van-e szurony nálad? — kérdezte a hadapród őrmester.

— Nincs, őrmester úr — mondta az őrvezető. Látta, hogy a hadapród valamit kigondolt, valami újat. Sajnálta, hogy nincs nála a megfelelő eszköz, érdekelte, mi lesz, mit talált ki ez a lángoló tekintetű karpaszományos, aki keresi az igazságot.

— Szaladjak el érte? — kérdezte ezért.

— Szaladjál, fiam.

Az őrvezető elment.

— Imádkozzál velem — szólt ukránul a hadapród őrmester a lánynak.

— Mit imádkozzam? — kérdezte az.

— Amit tudsz. Térdelj le, és imádkozz. Szüntelenül imádkozz! Abba ne hagyd! Legyen tiszta a szíved!

— De hogyan? Hogyan kell szüntelenül imádkozni?

— A legnehezebb kérdést teszed fel, ez a legnehezebb kérdés. Imádkozni minden lélegzetvételünkkel.

— Azt hogyan kell? — kérdezte a lány, és megpróbált elszaladni. A hadapród őrmester szitkozódva hátba lőtte. — Mindent elrontottál! — átkozódott. Őrjögve állt meg a haldokló felett, a cserépfazék a havon gurult.

Az angyal a dombról nézte őket.

— Angyal, angyal! Gyönyörű angyal! — kiáltott az őrmester, és felé szaladt. Az angyal közönyösen odébb rebbent, és nem jött közelebb.

— Angyal! — az őrmester sírt az örömtől.

Az erdő alján bundás ukrán férfiak álltak. Lassan közeledtek, az őrmester mit sem törődött velük, kérlelte az angyalát, hogy jöjjön, jöjjön, érintse meg.

A bunda alól egyik elővette puskáját, mely régen te vadászfegyverül szolgált, bár ha úgy vesszük, ma se másként, és gyűlölettel hasba lőtte az őrmestert.

— Mért nem lőtted agyon? Mért nem lőtted le egyből? Ránk hozza a századát — szólt egyikük.

— Hadd kínlódjon — szólt a másik.

Nézték, hogy kínlódik a sebesült. A szigorú angyal is nézte őket a távoli dombról, és nem jött közelebb.

— Ó, ezek a férgek — szólt ukránul a puskás. — Ó, ezek az állatok, ezek a férgek.

Gyűlölettel nézte a kintől fetregő őrmestert. — Dögölj meg — mondta aztán magyarul, erős akcentussal, és az őrmester homlokához emelte a fegyvert, de nem lőtt azonnal.

Az angyal, szárnyait összehúzva az őrmester mellé guggolt, és figyelmesen a szemébe nézett.

— Még élek — szólt az őrmester.

— Gyűlölöm, gyűlölöm ezeket — mondta undorral társainak az ukrán.

— Most — szólt az angyal, és kitérva hatalmas szárnyait fellebbent az ég felé.